

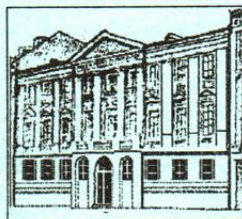
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том 12

Спеціальний випуск

ВИДАВНИЦТВО ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ
ЛЬВІВ — 1996

25091

57

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

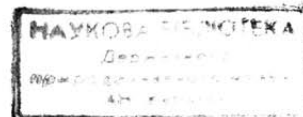
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том 12

Спеціальний випуск

25091

Здійснено за фінансовою підтримкою
Львівської філії АТ "КІНТО"
(директор А.Я. Новаківський)

ВИДАВНИЦТВО ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ
ЛЬВІВ — 1996

Низький запас підстилки на рекреаційній ділянці зумовлені механічним її руйнуванням. Тут відсутні L і F горизонти, а горизонт H перемішаний з верхнім шаром ґрунту, про що свідчить його висока зольність (47,5% проти 17,5% в контролі). Такі кількісні якісні зміни підстилки на рекреаційній ділянці призвели до збільшення частки сапробіотичних форм кінцевих стадій розкладу органіки, зокрема дощових черв'яків, і значного зниження видової різноманітності і чисельності інших сапробіотичних форм. Перерахунок на одиницю площі запаси енергії, акумульованої в біомасі дощових черв'яків, зросли в 1,4 рази, натомість в репродуктивних блоці ґрунтових хижаків, зменшилися в 3,4 рази. Енергія, акумульована в біомасі ґрунтових фітофагів, зменшилася більше ніж у 100 разів, величина енергії в біомасі ґрунтових фітофагів зросла в різних таксономічних групах в 1,2-10 разів. Значно збільшилася кількість паразитичних форм корінних деревних рослин, зокрема енергія акумульована в біомасі ектопаразитичних фітогельмінтів зросла в 100 раз.

Зменшення запасів енергії акумульованої в мертвій органіці, відбулося внаслідок механічного руйнування верхніх горизонтів підстилки, призвело до створення сприятливих умов для розвитку одних і обмеження можливостей існування інших таксономічних безхребетних. Збільшення потоку енергії до декількох видів сапробіотичних форм і її нагромадження в їх біомасі, призвело до менш ефективної акумуляції енергії в біомасі інших форм, яка могла б бути використана блоком нижчих безхребетних і, як наслідок, акумулювання енергії в блоці останніх значно зменшилась. Цей процес призвів до зменшення впливу хижих форм на фітофагів і створив для останніх сприятливіші умови розвитку. Тобто зменшення величини енергії акумульованої в мертвій органіці, і нераціональної організації сапробіотичних форм, але й стало причиною перебудови всього комплексу безхребетних і погіршення санітарної ситуації в екосистемі в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голубець М.А. Актуальные вопросы экологии. — Киев: Наук. думка, 1975. — 158 с.
2. Одум Ю. Основы экологии. — М.: Мир, 1975. — 540 с.
3. Одум Ю. Экология: В 2 т. — М.: Мир, 1986. — Т.1. — 328 с.; Т.2. — 376 с.
4. Риклефс Р. Основы общей экологии. — М.: Мир, 1979. — 424 с.
5. Ellenberg H. Ziele und Stand der Ökosystemforschung // Ökosystem-forschung — Berlin: Hrsg. Ellenberg, 1973. — S. 1-31.

ТАКСОНОМІЧНЕ БАГАТСТВО НАЗЕМНИХ МОЛЮСКІВ У РОСЛИННИХ ФОРМАЦІЯХ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Вайдашніков Олександр Олексійович, Ємельянов Ігор Георгійович, Інститут зоології НАНУ, 252601, Київ-30, МСП, вул. В. Хмельницького, 15

Проаналізовано таксономічне багатство — сума таксонів (від рівня виду до ряду) наземних молюсків у різних рослинних формаціях, яке поступово зменшується від дібров передгір'я (109) до бучин (108), явірників (96), вільшаників (вільха сіра) та заростей кремені судетської (72), яличин (61), смеречин (42) і далі — до природного безлісся на вапнякових стримчаках (27) та післялісових луках (22). Хвойні ліси (особливо смеречини) мають обмежену для молюсків трофічну ємність, що зумовлює більш низьку таксономічну складність їх угруповань в цих екосистемах, ніж у широколистяних лісах. На безліссях (луки та вапнякові скелі) зустрічаються ті ж самі молюски, що й у лісах, проте тут переважають види, які мають дрібні розміри. В екстремальних умовах безлісся це дозволяє тваринам уникнути інсоляції у деревній порожнечі серед каміння. В порівнянні з луками таксономічне багатство малакокомплексів вапнякових стримчаків збільшується за рахунок кальцефільних видів.

СТРУКТУРНА СКЛАДНІСТЬ НАЗЕМНИХ МАЛАКОКОМПЛЕКСІВ В УМОВАХ ВЕРТИКАЛЬНОЇ ПОЯСНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Ємельянов І.Г., Вайдашніков О.О., Інститут зоології НАНУ, 252601, Київ 30, МСП, вул. В. Хмельницького, 15

При вивченні структури наземних малакокомплексів проаналізовано таксономічне багатство та складність угруповань молюсків в екосистемах різних висотних поясів Українських Карпат. Встановлено, що для Закарпаття та Передкарпаття найбільшим таксономічним багатством характеризуються середгірський (450-550 м) і нижній гірський (1200-1300 м) пояси. При просуванні в гори відмічено спрощення структури угруповань наземних молюсків, про що свідчить зменшення кількості таксонів кожного рангу і суми таксонів (від виду до ряду), а також показника складності. Максимальну збідненість видами та надвидовими таксонами в малакокомплексах виявлено у верхньому гірському поясі (1800-2000 м). Відмічене явище супроводжується зменшенням складності визначених угруповань та підтверджує положення щодо формування в умовах невеликої ємності екосистем фауністичних комплексів, які відзначаються поліфункціональною системою взаємовідносин таксонів (Ємельянов, Загороднюк, 1993).

Чорнобай Ю.М. Детрит як функціональний чинник біоресурсів ґрунту	3
Голубець М.А., Козловський М.П. Потік енергії та її розподіл в наземних екосистемах як основа формування тваринного населення ґрунту	31
Байдашніков О.О., Смелянов І.Г. Таксономічне багатство наземних молюсків у рослинних формаціях Українських Карпат	35
Смелянов І.Г., Байдашніков О.О. Структурна складність наземних малакокомплексів в умовах вертикальної поясності Українських Карпат	35
Ефремов А.Л. Информационные модели учета биоресурсов почвы	36
Жуков О.В., Пилипенко О.Ф. Екологічні напрямки зоологічної діагностики лісових ґрунтів степового Придніпров'я	36
Капрусь І.Я. До питання про типологію лісових угруповань ногохвісток (<i>Collembola</i> , <i>Entognata</i>) в Карпатах	37
Капрусь І.Я., Шевчук А.Л. Деякі особливості висотної диференціації населення ногохвісток (<i>Collembola</i>) в Українських Карпатах	39
Кісенко Т.І. Структурно-функціональні аспекти організації комплексів безхребетних тварин підстилок як відображення процесів розкладу органічної речовини	41
Климишин О.С. Особливості опадів популяцій кореневищних, вегетативно рухомих рослин	41
Козловський М.П. Фітонематодні комплекси первинних і вторинних екосистем Карпатського регіону	42
Марискевич О.Г. Оцінка біотичного потенціалу ґрунтів Українських Карпат	46
Марискевич О.Г., Козловський В.І. Акумуляція важких металів ґрунтами екосистем Чорногори	47
Марискевич О.Г., Шпаківська І.М. Органічний вуглець у ґрунтах екосистем Чорногори	48
Меламуд В.В. Угруповання панцирних кліщів (<i>Acariformes</i> , <i>Oribatei</i>) Українських Карпат	50
Різун В.Б. Деякі параметри структурної організації карабідокомплексів лісів Розточчя та Українських Карпат як складової частини мезофауни ґрунту	53
Сметана М.Г. Структура комплексів мікроартропод гірських екосистем	55

Сметана Н.М. Структура угруповань мезофауни степових ґрунтів	56
Сметана О.М., Резніченко Т.І. Мезофауна Криворізького ботанічного саду	56
Стефурак В.П. Зміна комплексу ґрунтових мікроорганізмів на різних стадіях розкладу рослинних решток	57
Стефурак В.П., Стефурак Р.В. Целюлозоруйнуюча здатність лісових ґрунтів Українських Карпат	57
Шаповал С.І. Особливості гумусоутворення в ґрунтах Криворіжжя	58
Штірц А.Д. Добова активність орібатидних кліщів (<i>Acariformes</i> , <i>Oribatei</i>) у заповіднику "Хомутовський степ"	58
Савицька О.М., Олексів І.Т. Еколого-токсикологічна ситуація водоймах західного регіону України	59
Яворницький В.І. Вплив рекреаційного навантаження на комплекси ґрунтової мезофауни лісових екосистем Трускавецької курортної зони	61
Климишин О.С., Тасякевич Л.О. Юрій Миколайович Чорнобай. До 50-річчя з дня народження.	65